

Томашевська Ольга

к.е.н., доцент

Збарський Василь

д.е.н., професор

Національний університет біоресурсів і природокористування України
КАДРИ ДЛЯ АГРОБІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

*Якщо ти загубив гроші – ти нічого не втратив,
якщо ти загубив здоров'я – ти багато втратив,
але якщо ти загубив характер, ти втратив усе.*

Стара індійська приказка

Аграрний сектор України останніми роками, попри світової кризи, активно розвивається: зростають обсяги виробництва, створюються нові переробні потужності. Тому на ринку праці спостерігається зростання попиту на фахівців-аграріїв, особливо у великих компаніях, які забезпечені сучасною технікою та інноваційними технологіями. Понад 60% вітчизняних агрохолдингів – у постійному пошуку кваліфікованих кадрів. Перед тим, як вкладати кошти в аграрне виробництво, інвестори планують отримати прибуток. Без довіри до керівництва підприємства та професійності фахівців це неможливо. Тому і вимоги до менеджерів та фахівців ставляться зависокі.

В чому ж «корінь усього зла». Одні кажуть – система навчання застаріла, другі – замало викладачів-практиків, які розповіли б із власного досвіду, що до чого у практичній діяльності, та й студенти під час практикування насправді найчастіше підмітають коридори та чистять ферми.

Аграрні виші мають низку проблем: замале фінансування з боку держави, як результат – відсутність модернізованої системи навчання та матеріальної бази, а також «поділ влади» з боку міністерств. Пригадайте, як кілька років поспіль аграрні виші не могли поділити між освітянами та аграріями. Аби побачити реальну картину, ми провели розслідування: чи можна сьогодні стати успішним спеціалістом і чому на аграрному ринку праці такий безлад. Тому перед тим, як вкладати кошти в аграрний бізнес, інвестори мають бути впевнені, перш за все, у надійності кадрового забезпечення.

Порядність – найперша вимога до спеціалістів. Під цим розуміється дотримання виробничої дисципліни, не зловживання службовим становищем. По-друге, спеціаліст має відповідати своєму фаховому рівню, повинен мати знання, необхідні для ведення господарської діяльності, та вміло їх застосовувати. Паралельно з цим він має бути комунікативним. Адже робота на підприємстві – це робота в команді, з людьми, різними за віком та досвідом роботи. Безумовно, фахівець середньої та більш високої ланки має володіти менеджерськими якостями. Вони необхідні при взаємодії з іншими виробничими та обслуговуючими підрозділами підприємства. Такі навички необхідні для планування роботи, проведення аналізу фактичних показників, контролю за діяльністю підлеглих.

Де взяти фахівця. У наступні п'ять років зміниться, по-перше, інформаційна складова ринку праці. Сільське населення матиме вищий рівень реєстрації та

використання соціальних мереж, що надаватиме можливість швидкого та ефективного закриття вакансій через мережу Інтернет.

По-друге, підвищиться заробітна плата працівників підприємств у середньому на третину. По-третє, існуватиме дефіцит фахівців у віці від 30 до 40 років. Переважатимуть кандидатури віком від 50 і більше років або молоді фахівці – 23–27 років. Враховуючи такі тенденції, більшість агрохолдингів створюють власні аграрні центри, школи, запроваджують спеціальні програми для студентів аграрних вишів. Поряд із заробітною платою додатково запроваджується система преміювання, надається соціальна підтримка (компенсація затрат на житло, лікування, відпочинок тощо).

Агрохолдинги також мають вкладати кошти в розвиток сільської інфраструктури, а саме: дороги, школи, лікарні, клуби. Це зрівнює перепони між містом і селом та робить роботу в аграрному секторі більш привабливою.

У кожного навчального закладу – свої проблеми, і свої ж переваги. Отримати освіту не так складно, проте професіоналом стає той студент, який справді цього прагне.

Висока плинність і водночас нестача високопрофесійних спеціалістів, які б справді мали глибокі, ґрунтовні знання зі своєї спеціальності, а не просто диплом. Чому виникає така ситуація на ринку праці і хто в цьому винен?

Робота у сільському господарстві, окрім виробничої специфіки, ще й пов'язана з особливостями сільського життя. Сьогодні є різниця у рівнях проживання у селі та місті. Це зовсім інші умови побуту, інфраструктурного розвитку, можливості відпочинку тощо. Хоча різниця між містом та селом поступово зменшується, не завжди молоді люди, здобувши вищу освіту, свідомо залишаються працювати на селі. Навіть ті, що пропрацювали деякий час у сільському господарстві, набувши досвіду, намагаються знайти кращий варіант працевлаштування. Тому й маємо наразі ситуацію з плинністю кадрів. Щоб надалі зменшувати прояви таких негативних тенденцій, керівники та засновники підприємств мають створювати належні умови роботи та проживання фахівцям, а також матеріально їх заохочувати. Адже якщо буде мотивація, то буде й віддача в роботі та зменшиться плинність кадрів.

Навіть враховуючи сучасну матеріальну технічну базу, викладацький склад, традиційні методи навчання та практики, студенти можуть набути достатні знання, необхідні кваліфікованому фахівцю. Тобто основне – це мотивація студента до навчання. Іншими словами, він має знати, навіщо йому ці знання та як він буде їх використовувати. Тоді й ставлення до навчання буде іншим. Безумовно, оновлення лабораторного фонду, запровадження сучасних методів навчання тільки сприятимуть виникненню такої мотивації. Що ж до самих викладачів, то очевидним є обов'язковий зв'язок викладача з виробництвом (агробізнесом) та на старших курсах залучення до проведення занять як практиків, так і провідних науковців галузі.

Сучасні технології розвиваються досить швидким темпом: учорашня інформація сьогодні часто вже не актуальна. Чи проводите модернізацію системи освіти вишу?

Розуміючи, що час потребує сучасних методів навчання на основі використання інформаційних технологій та забезпечення якісної практичної підготовки, ми створили інформаційно-навчальний простір на основі платформи Moodle, який дає змогу забезпечити студента повним методичним матеріалом для теоретичного і практичного курсів, самостійної роботи, а також онлайн-контакт викладача зі студентом. Це значно розширює можливості студента: навчаючись за цією системою, він може паралельно працювати на виробництві. Слід додати, що практично кожна дисципліна випускаючих кафедр використовує одну-дві комп'ютерні програми, у тому числі на базі 1С, Юніформ-Агрі тощо.

Ще великий полководець Суворов говорив: «Теорія без практики – мертва, практика без теорії – сліпа». Як опановують ваші студенти здобуті знання та навички? Чи є у них можливість проходити практику на провідних сільськогосподарських підприємствах?

Знання без практики – недоцільні, практика без знань – небезпечна... Народна мудрість, як не крути. Та часто навіть молодий дипломований спеціаліст може «завоювати» високооплачуване місце. Випускники аграрних вузів, яким вдалося знайти «місце під сонцем», розповіли, з якими реаліями вони стикалися під час працевлаштування і кого чекають у своїх компаніях роботодавці.

Основна проблема, яка переслідує виробників у процесі пошуку нових спеціалістів – низький рівень біотехнологічних та економічних знань, а також відсутність навиків застосування здобутих знань. Тож аграрним вишам варто в останній рік навчання студентів більше уваги приділяти технологічним та економічним дисциплінам. До того ж такі навчальні дисципліни мають викладати фахівці-практики.

Окрім професійних знань, ми вимагаємо від молодих спеціалістів володіння менеджерськими здібностями та дотримання виконавчої дисципліни. Саме цьому і не навчають в університетах – це прогалина в аграрній освіті. На початку своєї трудової діяльності молоді фахівці не впевнені у правильності прийнятих рішень, від чого виникає страх самостійно працювати та організовувати роботу персоналу. Проте із часом це проходить, адже головне – мати бажання працювати.

Є певний період адаптації до умов виробництва, який триває від декількох місяців до декількох років, поки знання не підкріпляться практичними навиками та досвідом роботи. Це здебільшого залежить від викладачів. Вони обов'язково повинні мати тісні зв'язки хоча б із одним, а краще – із декількома підприємствами.

Що таке бізнес: професія чи мистецтво? Від чого залежить успіх у підприємстві? Хто може вдало вести бізнесову діяльність навіть без великих капіталовкладень, а кому навіть значні статки не стануть у пригоді? За сучасних реалій багато хто прагне самотужки господарювати, відкривши власну справу. Однак далеко не всі отримують бажані результати у цій сфері. За даними статистики, лише один підприємець з десяти досягає успіху. Особа, котра має намір зайнятися бізнесом, повинна володіти певними якостями. Пропонуємо вашій увазі основні з них.

Менталітет. Це – сукупність особливого складу розуму, психологічних та інтелектуальних властивостей, що проявляється в стилі мислення та поведінці, коли особа помічає все нове, аналізує, планує та шукає способи втілення оригінальних задумів у реальне діло або постійно вдосконалює раніше розпочату справу. На основі глибокого аналізу вміє знайти нестандартний варіант впровадження новацій і застосувати їх у практичній площині, здатна визначити перспективність обраної сфери діяльності, врахувати всі можливі ризики.

Організованість, самодисципліна та відповідальність. Уміння долати непередбачувані труднощі для досягнення визначеної мети – невід’ємна риса характеру підприємця-початківця. Якщо ці якості вам не властиві, то не варто розпочинати бізнес. Навіть якщо ви здатні генерувати незвичні ідеї, без наполегливості успіху не досягти. Американський письменник Джон Райт свого часу дуже влучно сказав: «Бізнес як велосипед: або крутиш педалі, або падаєш».

Комунікабельність. Успішний підприємець обов’язково повинен бути відкритим до спілкування, вміти налагоджувати нові зв’язки та ділові контакти, знаходити вихід із несподіваних і конфліктних ситуацій, ефективно вести переговори, концентрувати увагу на головному, переконувати партнерів і клієнтів.

Інтуїція. Для успішного ведення власної справи дуже важливо не лише діяти за законами логіки, а й уміти відслідковувати основні тенденції та передбачати зміни, прислухатися до внутрішнього голосу, бути проникливим і здогадливим.

Гнучкість і багатогранність. Саме від цих властивостей залежить те, наскільки успіх буде тривалим. За сучасних умов розвитку науково-технічного прогресу світ стрімко змінюється, тому варто постійно працювати над самовдосконаленням. Адже те, що було прибутковим п’ять років тому, сьогодні може не спрацювати. Тому потрібно бути гнучким, знаходити способи коригування бізнесу під ринкові потреби.

Спостережливість. Ця риса характеру необхідна тим, хто мріє започаткувати власну справу. Адже бізнес – це ідея, реалізація якої дозволяє підприємцю задовольняти суспільні потреби й отримувати при цьому прибуток. Розумний ризик. Сучасний бізнес розвивається в умовах жорсткої конкуренції. На перемогу може сподіватися лише той, хто запропонує клієнтам товар чи послугу, що вигідно вирізнятиметься від інших пропозицій. Це може бути щось кардинально нове, або ж модернізоване давнє. Інколи треба ризикувати, адже нестандартні вчинки можуть призвести до несподіваних результатів. Головне – вірити в свою удачу.

Креативність. Творчий підхід і неординарне мислення – необхідні складові у веденні бізнесу. У процесі діяльності доводиться вирішувати різноманітні завдання і завжди треба бути готовим до прогресивних змін. Підприємництвом займається багато краян. У них різні звички, життєві цінності, спосіб мислення, спільні – зазначені вище здібності та риси характеру, а ще – велике бажання власними зусиллями зробити своє життя кращим. Головне у бізнесі – наполеглива праця та самодисципліна. Набагато більше шансів досягти позитивних результатів мають ті, хто обере вид діяльності, що переплітатиметься із наділеними природою даними – хистом, здібностями, інтересами.